

Nápadníček aktivit pro MŠ

Činnosti pro celou třídu
s ohledem na děti s odlišným
mateřským jazykem

Tereza Linhartová
Petra Ristič
Kateřina Hanušková
Kristýna Chmelíková
Klára Bromová

Nápadníček aktivit pro MŠ

Činnosti pro celou třídu s ohledem na děti
s odlišným mateřským jazykem

Tereza Linhartová, Petra Ristič, Kateřina Hanušková
Kristýna Chmelíková, Klára Bromová

Editorka: Tereza Linhartová

Jazyková korektura: Hana Linhartová

Grafická úprava: Studio Breisky

Ilustrace: Matěj Pospíšil

Vydala: META, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů
Ječná 2127/17, Praha 2

2020

2. vydání

Publikace vznikla v rámci projektu Češtinou k inkluzi (reg. č. CZ.07.4.680.00.015_0050000057),
který byl spolufinancován Evropskou unií.

Druhé vydání bylo podpořeno z projektu Čeština na druhou! (reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_069/0001413),
který je financován Evropskou unií v rámci Operačního programu Praha – pól růstu ČR.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

www.meta-ops.eu

www.inkluzivniskola.cz

..META*~

© META, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2020

ISBN 978-80-88171-26-3

Obsah

Slovo úvodem	4
Desatero pro zapojení dětí s OMJ při řízených činnostech	6
Lidské tělo	8
Pondělí – úvod do tématu	9
Úterý – části těla	11
Středa – téma mozek	16
Čtvrtek – téma žaludek	18
Pátek – téma srdce	21
Oskar a měsíční kočky	23
Hádej, kdo je to?	26
Chodím, hledám, co chci znát	29
Závěrem	31

Slovo úvodem

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v textu, který právě držíte v ruce, bychom Vám rádi nabídli inspiraci pro práci s celou třídou mateřské školy s ohledem na zapojení dětí s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Uvědomujeme si, že práce se třídou v inkluzivním prostředí je pro pedagogy opravdu náročnou disciplínou. Každé dítě má jiné potřeby, třídy jsou často velmi početné, součástí kolektivu bývají i děti s OMJ s různou mírou znalosti češtiny. Děti s OMJ jsou však plnohodnotnou součástí skupiny a zaslouží si naši pozornost. Cílem pedagogické práce je rozvíjet všechny děti v maximální možné míře a pracovat společně s celou skupinou. Práce v takové třídě je ale profesní výzvou, klade vysoké nároky na pedagogické schopnosti, čas i energii a vyžaduje také specifický způsob práce.

Právě proto se v naší organizaci META, o.p.s. věnujeme i podpoře pedagogů předškolního vzdělávání. Na stránkách www.inkluzivniskola.cz jsou k dispozici například články k jednotlivým tématům, adaptační plán pro dítě s OMJ, příklady lekcí češtiny, pracovní listy či informační texty pro rodiče přeložené do deseti různých jazyků. V METĚ rovněž vznikla komplexní metodika Děti s odlišným mateřským jazykem v MŠ, která získala evropské jazykové ocenění Label.

Děti s odlišným mateřským jazykem jsou v české mateřské škole v nesnadné situaci. Velkou část dne tráví v prostředí, kde nikomu nerozumí. Mnohdy jim není jasná náplň a smysl činnosti, nerozumí přesně instrukcím ani slovní motivaci, a přitom se od nich očekává udržení pozornosti a zapojení do činností. V takové situaci by jistě mělo problém i mnoho dospělých, není proto divu, že některé děti danou situaci zvládají těžko. Může se u nich projevit apatie a sklíčenost, či naopak třeba narušování činností.

Abychom dětem s OMJ tuto náročnou situaci usnadnili, měli bychom se v MŠ věnovat jednak výuce češtiny v kurzu (KIKUS), jednak i podpoře při práci s celou třídou (Nápadníček).

Výuka češtiny hravou formou v jazykovém kurzu může být díky novele školského zákona financována z podpůrných opatření. Velkou inspirací pro samotnou realizaci kurzu je německá metoda KIKUS, jejíž metodika byla přeložena i do češtiny a je k dispozici na stránkách Inkluzivní školy. Metoda byla také ověřována v rámci dvouletého pilotního kurzu ve dvou vybraných mateřských školách. Více se o tomto tématu mohou pedagogové dozvědět na seminářích či na stránkách Inkluzivní školy.

Podpora češtiny v kurzu nebo individuálně ale nestačí. Je třeba děti podporovat i v rámci činností celé třídy. Děti bez znalosti jazyka při činnostech s celou třídou často napodobují ostatní, můžeme tak získat mylný dojem, že dítě rozumí. Děti s OMJ by však měly mít možnost chápat smysl činnosti, aby si ji mohly užít a učit se. Zároveň je třeba rozvíjet i česky mluvící děti. Abychom této situace dosáhli, je třeba realizaci aktivit dobře promyslet a přizpůsobit. Takto zpracované činnosti nabízí právě Nápadníček.

V úvodu Nápadníčku jsou uvedeny obecné principy práce (desatero), následuje týdenní projekt zaměřený na lidské tělo a pak další konkrétní příklady her a činností s popisem různorodé podpory dětí s OMJ. Autorkami jsou zkušené učitelky z fakultní mateřské školy Sluníčko pod Střechou v Praze 13, popsané činnosti se vyzkoušely v několika třídách s různými skupinami dětí. Činnosti navrhujeme tak, aby byly v souladu s běžnou prací v MŠ a příprava nestála pedagogy příliš mnoho času a energie. Důraz je kladen i na přínos činností pro česky mluvící děti. Formulovány jsou proto vždy cíle pro všechny děti a cíle pro děti s OMJ. Předpokládáme, že děti s OMJ nedosáhnou vždy nejvyšších cílů určených všem dětem, míra jejich dosažení bude různá u jednotlivých dětí. Dětem s OMJ jsou stanoveny rovněž specifické cíle zaměřené i na jazykový rozvoj, klademe tak důraz na to, aby se dítě danou činností naučilo něco konkrétního.

Materiál by měl poskytnout představu o tom, jak lze různé aktivity zpracovat a jak o nich přemýšlet, tedy pedagog může obdobným způsobem připravovat i další činnosti.

Desatero pro zapojení dětí s OMJ při řízených činnostech

1 POROZUMĚNÍ

Nespokojit se s tím, že dítě s OMJ dělá při řízené činnosti to co ostatní. Mnohdy totiž nerozumí a jen napodobuje, porozumění je však předpokladem učení i celkové radosti z činnosti. Je tedy potřeba promyslet vhodný způsob organizace, využít názornost a další podporu (v různých činnostech lze porozumění zajistit různým způsobem). Nutné je také ověřování porozumění. Vhodné jsou kromě cílených otázek i procvičovací činnosti, v nichž se míra porozumění prokáže.

2 NÁZORNOST

Názornost v nejrůznějších podobách je základem práce s těmito dětmi. Využíváme předměty, fotky, obrázky, kartičky, gesta, ukázky činnosti. Například při vysvětlování pravidel hry využijeme figuranta – panenku či dítě, které předvede, co mají děti dělat. Vždy hledáme vhodný druh podpory, aby žádná činnost nebyla závislá jen na slovním porozumění.

3 ZJEDNODUŠENÍ JAZYKA

Zjednodušit instrukce a celkový jazykový projev, ale mluvit je třeba vždy správně. Frekventované instrukce můžeme ustálit a opakovat je vždy stejnými slovy. Důležité je také zajistit, aby při práci v celé skupině děti s OMJ dobře viděly na učitelku, na její artikulaci a gesta, což usnadňuje porozumění.

4 OPAKOVÁNÍ

Základem učení je opakování. Děti musí vícekrát slyšet obsah, který je chceme naučit, to platí i o češtině. Mají-li děti s OMJ při skupinové činnosti něco vyjádřit/pojmenovat, je vhodné nejprve vyzvat česky mluvící děti – díky tomu dítě s OMJ snáz pochytí, na co se vlastně ptáme a vícekrát slyší danou slovní zásobu. Opakování je vhodné i při zadávání instrukcí a v celkovém jazykovém provázení činnosti pedagogem. Máme-li vytyčená určitá slovíčka, která děti s OMJ chceme při činnosti naučit, zapojujeme je co nejvíce a doplňujeme třeba i do jazykového vyjádření jiných dětí.

5 ZAPOJENÍ PATRONA

Patronem může být dítě, které projeví chuť dítěti s OMJ pomáhat. Patrona je možné zapojit během celého dne (například pomoc v šatně a při přesunech), nebo při řízených činnostech. V žádném případě to však neznamená, že patron za dítě s OMJ přebírá zodpovědnost. Pedagog mu stanoví přiměřené úkoly, které mnohdy přirozeně vyplývají ze situace (např. pracovat s daným dítětem při řízené činnosti ve dvojici či mu v určitou chvíli předvést, co má dělat atd.).

6

PRÁCE VE SKUPINÁCH

Některé typy činností jsou vhodné pro práci dětí v menších skupinkách. Děti s OMJ se tak mohou do aktivit lépe zapojit a přitom se učit od ostatních (případně za přítomnosti pedagoga). Děti s OMJ ideálně rozdělíme do různých skupin, pokud naopak není záměrem, aby pracovaly spolu ve skupině třeba s asistentem. Skupinová práce je přínosná pro všechny děti, rozvíjí schopnost spolupracovat a domluvit se.

7

PŘÍPRAVA DĚTÍ S OMJ NA ČINNOST PŘEDEM

Plánujeme-li činnost, u které předpokládáme obtížné zapojení právě dětí s OMJ, můžeme si vyčlenit 10 minut (např. při volné hře) a dítě či skupinu dětí s OMJ na téma připravíme. Ukážeme jim obrázky, naučíme je slovní zásobu (např. důležité formulace či 5 nejdůležitějších slov, které budeme při hře užívat).

8

DIFERENCIACE NÁROKŮ NA JEDNOTLIVÉ DĚTI

Je vhodné zapojit do činnosti všechny děti, ovšem zadávat jim úkoly či otázky na základě jejich jazykové pokročilosti. Dítě tak není vyčleněné z aktivity a zároveň má šanci zažít úspěch, splnit úkol, rozumět a učit se. Vhodné je stanovit si rozdílné cíle pro jednotlivé děti či skupiny v rámci jedné činnosti.

9

ZAPOJENÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Je-li ve třídě asistent, je vhodné ho efektivně využít. Asistent může podporovat zapojení jednotlivých dětí, může názorně doplňovat instrukce pedagoga, připravit předem názorné pomůcky, může mít na starosti jednu skupinu při skupinové práci, nebo může realizovat paralelně činnost se skupinou dětí s OMJ v upravené podobě, možností je mnoho!

10

KOMENTOVAT AKTUÁLNÍ DĚNÍ

Při řízených činnostech je vhodné pojmenovávat, s čím pracujeme a komentovat, co děláme. Učitel promyšleně používá slovní komentář i tam, kde by ho jinak nepoužil.

Lidské tělo

PROJEKT NA 1 TÝDEN

Zaměření: Komplexní projekt rozvíjející znalosti dětí o fungování lidského těla. Obsaženy jsou činnosti kognitivní, výtvarné, hudební i pohybové.

Popis projektu: Následující text nabízí činnosti na celý týden k tématu Lidské tělo. Činnosti respektují princip návaznosti a postupují od jednoduššího ke složitějšímu. Začínáme částmi těla včetně detailů (například obočí), dále přibližujeme dětem význam a fungování mozku, žaludku a srdce. Děti se v rámci projektu dozvědí podrobnější informace (přiměřeně svému věku) o fungování lidského těla v souvislostech, a to prostřednictvím konkrétních činností a pokusů. Do souvislosti s lidským tělem bylo dáno také zdraví, strava, sport, nálady a emoce. Děti se například nenásilnou formou učí hovořit o svých pocitech a náladách (děti s OMJ s využitím obrázkových kartiček). Organizace probíhá většinou v celé skupině či menších skupinkách – ranní výtvarná činnost probíhá při volné hře postupně s menšími skupinkami dětí.

Věková kategorie: 4–6 let

Pomůcky:

- kartičky s částmi těla
- 5 sad puzzle – lidské tělo, vyobrazení částí těla a vnitřních orgánů
- balicí papír
- barvy
- vytištěné foto dětí na A4
- stetoskop
- obrázky zdravého a nezdravého jídla
- obrazy postavy od různých malířů (viz příloha)
- kartičky KIKUS
- encyklopedie aj.

Cíl projektu pro všechny děti:

- seznámení s fungováním lidského těla, tedy nejen s povrchní znalostí částí těla a vybraných orgánů
- přiblížení fungování lidského těla spíše formou prožitku než sdělováním informací. (Hlavním cílem není naučit děti například názvy a podobu vybraných orgánů (srdce, žaludek, mozek.)

Cíl projektu pro děti s OMJ:

- rozšíření slovní zásoby v tématech části těla, jídlo, zdraví, pocity a v kategoriích přídavná jména, slovesa
- rozvoj schopnosti sestavit jednoduché věty specifické pro danou činnost, tvorba otázky a odpovědi

Ranní volná hra: Děti mají k dispozici dětské encyklopedie o lidském těle a puzzle lidského těla, samostatně či s učitelkou si mohou materiál prohlížet.

1. RANNÍ KRUH

Ptáme se dětí, jak se dnes cítí, jakou mají náladu. Pedagog má připravené obrázky znázorňující pocity (může využít karty KIKUS, které nabízí vyobrazení mnoha emocí). Například dvě děti mohou sedět u obrázků, a když někdo řekne, jak se cítí, děti vyberou příslušný obrázek a všem ho ukážou; nebo obrázky ukazuje učitel a činnost pak plyne rychleji (slovní vyjádření dětí doplní ukázkou obrázku s příslušnou emocí/náladou). Je důležité, aby se děti učily vnímat vlastní pocity a dokázaly o nich mluvit. Důležité je i naslouchání ostatním a rozvoj empatie k pocitům druhých. Necítí-li se některé dítě dobře, pedagog se může ptát na důvod a následně se obrátit na ostatní děti s otázkou, co můžeme udělat pro to, aby se náš kamarád cítil lépe. Děti si ujasňují významy některých slov (spokojený, rozčilený...).

Děti s OMJ si díky obrázkům propojí slovní pojmenování pocitů s jejich významem. Některé pocity se pravděpodobně budou opakovat, a i děti s OMJ si výrazy lépe zapamatují. Když pak přijdou na řadu, možná už dokážou i něco říct díky tomu, že slyšely několik předchozích dětí. Pokud ne, mohou jen vybrat příslušný pocit na obrázku. Ostatní děti obrázek pojmenují, dítě s OMJ může zopakovat.

Učitelka následně propojí téma ranního kruhu s tématem lidského těla a řekne například:

„Děti já jsem dnes spokojená, ale o víkendu jsem se cítila špatně, protože mě bolel zub! Pokud nás něco bolí, jsme nemocní nebo naše tělo zkrátka není v pořádku, máme i špatnou náladu. Naše tělo je tedy moc důležité a tento týden si o něm budeme povídat.“

Pomůcky:

→ obrázky znázorňující pocity, např. karty KIKUS

Cíl pro všechny děti:

→ vnímání a pojmenování svých nálad a pocitů
→ naslouchání ostatním, rozvoj empatie

Cíl pro děti s OMJ:

→ pojmenování pocitu
„Jsem/cítím se + smutný, veselý, naštvaný, unavený...“

2. CO SKRÝVÁ LIDSKÉ TĚLO?

Pod šátek schováme rozkládací tělo z kartonu – lidské orgány a na nich jednotlivé části těla složené do celé postavy. Děti odkryjí šátek, pojmenovávají části těla a postupně je odkrývají, tím se odkrývají orgány. Učitelka se ptá dětí, co to je a proč to v těle máme? Některé děti něco vědí, jiné ne, učí se od sebe navzájem. Podíváme se také společně do encyklopedie o lidském těle, ukazujeme si části těla a pojmenováváme je. Výstupem je shrnutí, že tělo se skládá z mnoha částí, a o tom, jak fungují, si budeme celý týden povídat.

Pomůcky:

→ rozkládací tělo (části těla, lidské orgány) z kartonu nebo jiný názorný materiál lidského těla
→ šátek
→ encyklopedie

Cíl pro všechny děti:

→ motivace k tématu

Cíl pro děti s OMJ:

→ seznámení se slovní zásobou v propojení s názorností

3. PÍSEŇ: HLAVA, RAMENA, KOLENA, PALCE

(HUDEBNĚ POHYBOVÁ ČINNOST)

Děti už dlouho seděly, je tedy vhodné zařadit pohyb a jiný typ činnosti. Zpíváme známou píseň Hlava, ramena, kolena, palce a doplňujeme pohybem, zrychlujeme...

Předpokládáme, že děti již části těla znají. Pokud některé dítě s OMJ tápe, může mu pedagog při zpěvu vést ruku a tím mu napovídat, která část písni se právě zpívá. Následně zkusíme píseň v jiných jazycích (zvolíme jazyky, kterými hovoří některé děti ze třídy). Děti tato činnost zpravidla baví, mají také příležitost vyzkoušet si, jakým jazykem mluví jejich kamarádi, učí se vnímat pozitivně další jazyky. Níže v tabulce je píseň ve vybraných jazycích i s výslovností (nejedná se o oficiální fonetický přepis). Dětem s OMJ dáváme najevo, že je vnímáme a přijímáme i s jejich odlišnostmi. Zpěv písni v jeho mateřštině zpravidla dítě potěší a aktivuje, stává se najednou „odborníkem“ – umí to, co nikdo jiný, což je pro něj v daném kolektivu ojedinělá situace.

Cíl pro všechny děti:

- uvolnění po statické činnosti
- seznamování se s jazykovou rozmanitostí
- získávání pozitivního vztahu k jazykům
- vnímání odlišností jako přirozené součásti života

Cíl pro děti s OMJ:

- pocit úspěšnosti při zpěvu v jejich mateřštině (jedinečná dovednost)
- zapojení do činnosti (dítě má důležitou roli)
- posilování pozitivního vztahu k mateřštině
- propojení výrazů v mateřštině s výrazy v češtině

	Rusky	výsl.	Ukrajinsky	výsl.	Vietnamsky	výsl.	Čínsky	výsl.	Španělsky	výsl.
Hlava	голова	galavá	голова	holova	cáidầu	kaidau	頭	tchou	cabeza	kabesa
Ramena	плечи	pleči	плечі	pleči	vai	vaj	肩膀,	t'ienpang	hombros	ombros
Kolena	колени	kaléni	коліна	kolina	đầu gối	daugoj	膝蓋	si-kaj	rodillas	rodija
Palce	пальцы	pálci	пальці	pálci	ngónchân	hóndžan	腳趾	t'iao-č'	pulgares	pulgares
Oči	глаза	glazá	очі	oči	mắt	man	眼睛,	jen-ting	ojos	ochos
Uši	уши	uši	вуха	vucha	đôi tai	doj taj	耳朵,	er-tuo	oídos	oídos
Pusa	рот	rot	рот	rot	miệng	mien	口,	kchou	boca	boka
Nos	нос	nos	ніс	nis	mũi	mu i	鼻子.	pi-c'	nariz	naris

1. HRA „HLAVA, HLAVA, RUCE, RUCE“

Pedagog rytmicky odříkává (či melodizuje) části těla a zároveň na ně ukazuje – pohladí se po nich. V případě, že se pedagog dotýká správné části těla, kterou také pojmenovává, mají děti za úkol celek zopakovat – melodizovat (hlava, hlava, uši, uši – dotýkáme se nejdřív hlavy a potom uší; děti opakují totéž). Když se ale pedagog dotýká jiné části těla, než kterou předříkává, mají děti za úkol zavolat „nééééé“ místo opakování. Např. „Kolena, kolena, záda, záda“ a dotknu se kolen a břicha; děti místo opakování volají „nééééé“.

Hru prezentujeme veselou a škádlivou formou: „Teď vás už určitě nachytám“. (Pedagog může zapojit pro legraci i ocásek, chobot aj.) Hru můžeme ztížit zrychlováním melodizace, popř. můžeme jednomu zdatnějšímu dítěti dát roli učitelky a toto dítě bude předříkávat. Dítě s OMJ má možnost se zapojit pouhou nápodobou, i když ještě nedokáže aktivně pojmenovat všechny části těla. Opakování názornou a hravou formou podporuje učení. (Činnost navrhla Mgr. Milena Kmentová PhD., která se na PedF věnuje hudebním činnostem pro děti s OMJ.)

Cíl pro všechny děti:

- motivace k tématu lidské tělo
- pobavení
- fixování méně známých částí těla (loket, obočí...)
- rozvoj myšlení a rychlého reagování

Cíl pro děti s OMJ:

- slovní zásoba částí těla

2. OBRAZY LIDSKÉHO TĚLA

ROZHOVOR S NÁZORNOU UKÁZKOU

Pedagog dětem při této činnosti ukazuje obrazy různých malířů a vede je k hlubšímu pozorování a zaměření se na určité aspekty díla. Činnost je vhodné realizovat s menší skupinou dětí, například při volné hře postupně vždy s několika dětmi. Rozhovor nad obrazy poslouží zároveň jako motivace k následnému vlastnímu kreslení dětí. Děti se při rozhovoru seznamují se složitější slovní zásobou – malíř umělec, malíř pokojů, plátno, portrét, výstava, galerie (tato slovní zásoba je určena především česky mluvícím dětem).

Pomůcky:

Encyklopedie či jiné knihy s ukázkami výtvarného umění; vybrané ukázky obrazů (viz příloha)

Cíl pro všechny děti:

- motivace k následující výtvarné činnosti
- rozvoj zrakového vnímání a hlubšího pozorování
- rozšíření slovní zásoby o nové pojmy (například: tlumené barvy, jasné barvy, tahy štětcem, malíř pokojů, malíř umělec, plátno, portrét, výstava, galerie)
- setkání s výtvarným uměním (Děti jsou v předškolním věku obklopeny převážně dětskými obrázky, cílem je ukázat jim i díla významných malířů a rozvíjet tak pozitivní vztah k výtvarnému umění.)

Cíl pro děti s OMJ:

- zapojení do skupinové činnosti, udržení pozornosti
- rozvoj slovní zásoby (viz níže), tvorba věty – odpovědi na otázku

Následně ukazujeme dětem obrazy postav (ideálně dětí, což jim je blízké). Využít lze vybrané obrazy, které jsou k dispozici v příloze. Obrazy je vhodné zvolit z různých výtvarných stylů (3–6 obrazů například z realismu, fauvismu, impresionismu, kubismu). Dětem s OMJ klademe jednodušší otázky, česky mluvícím dětem naopak složitější, aby činnost byla rozvíjející pro všechny děti. Činnost by neměla trvat dlouho, můžeme vybrat třeba jen jednu či dvě dvojice obrazů. Každý pedagog samozřejmě zná svou skupinu a dobře ví, v jakém rozsahu je daná aktivita vhodná.

Děti v předškolním věku ještě nedokážou samy zaměřit pozornost na detaily, vedeme je k tomu proto vhodnými otázkami. Upozorníme je tím na barevnost, kompozici, techniku – tyto výrazy s dětmi předškolního věku samozřejmě nepoužíváme. Vedeme je však k tomu, aby si těchto rysů uměleckého díla všimly. Zajímavé podněty k práci s výtvarným uměním v předškolním věku lze nalézt v publikaci Umělci v mateřské škole: Aktivitty zaměřené na interpretaci výtvarného umění (Dagmar Krupová, Zuzana Rochovská, Portál 2016).

POROVNÁVÁNÍ DVOJIC OBRAZŮ

Vhodným způsobem pro vyvození určitých charakteristik, které si stanovíme, může být porovnávání dvou obrazů. Pedagog navede děti k tomu, čemu se chce věnovat. Následují příklady otázek ke konkrétním obrazům, které jsou v barevném provedení k dispozici v příloze.

Věnujeme se zde třem porovnáním. Jinak formulujeme otázku pro děti s OMJ a jinak pro česky mluvící děti.

2. 1. ZAMĚŘENÍ NA BAREVNOST

Otázky jsou v pořadí tak, jak je postupně klademe dětem. Začínáme vždy rozhovorem s česky mluvícími dětmi a dbáme na to, abychom při něm dětem s OMJ poskytli potřebné výrazy. U česky mluvících dětí jdeme víc do hloubky, aby i pro ně byla činnost rozvíjející a plnila vytyčené cíle.

Otázky pro všechny děti k obrazu A:

„Je to kluk nebo holka?“ „Co všechno malíř namaloval?“ „Jaké části těla?“ (Děti musí zaměřit pozornost i na detaily – uši, prsty, obočí...). Děti s OMJ mohou poslouchat, porovnávat viděné se slyšeným a opět si procvičují části těla.

Otázka pro děti s OMJ k obrazu B:

„Co všechno malíř namaloval?“ (Stejná otázka, tedy děti s OMJ mají větší šanci porozumět a odpovědět, neboť části těla již zazněly, po dětech s OMJ chceme jen základní výrazy.)

Cíl pro všechny děti:

→ rozlišit jasné a tlumené barvy (nebo světlé a tmavé) a rozšířit slovní zásobu o tyto výrazy

Cíl pro děti s OMJ:

→ procvičit a rozšířit slovní zásobu o názvy barev

→ OBRÁZKY V PŘÍLOZE
NA STRANĚ 2

A

B

Otázky pro všechny děti k obrazu A i B:

„Jaké barvy jsou na obraze?“ (Děti vyjmenují různé barvy (hnědá, modrá, bílá), a učitel je ukazuje na obraze.)

„Výborně, a jsou ty barvy jasné nebo tlumené?“ (ev. světlé/tmavé, veselé/smutné)

Při této otázce ukáže pedagog i obraz B, děti mohou obě díla porovnat a snáze tak rozhodnout, kde jsou barvy jasné/tlumené nebo světlé/tmavé apod.

Pedagog například ukáže na obraz A: „Tady je oranžová barva“, ukáže na obraz B: „Tady je taky oranžová barva, ale jsou různé...“. Postupně dojde s dětmi k tomu, že daná barva má světlejší nebo tmavší odstín. (Děti s OMJ opět slyší názvy barev a bude pro ně jednodušší zodpovědět následující otázku.)

Otázky pro děti s OMJ k obrazu B:

„Jakou barvu má obloha/pes/boty/vlasy...?“ „Je to kluk nebo holka?“

2. 2. ZAMĚŘENÍ NA STYL

Otázka pro děti s OMJ k obrazu C:

„Co je na obrázku?“ Holka s květinami. Holka drží květiny.

Otázka pro děti s OMJ k obrazu D:

„Co je na obrázku?“ Holka s květinami. Holka drží květiny.

Otázka pro všechny děti:

„Aha, na obou obrazech stojí holka s květinami. Každý obraz ale působí jinak, v čem je jiný?“ (Děti mohou říkat např. jedna holka drží hodně květin, druhá jich má málo, na jednom obraze je strom a žlutá barva, na druhém ne, jedna holka má hnědé kudrnaté vlasy, druhá holka má černé rovné vlasy, jedna holka stojí uprostřed, druhá holka stojí na straně atd.)

Otázky pro děti s OMJ k obrazu C, D:

„Jaké vlasy má holka?“ (černé rovné vlasy/hnědé kudrnaté vlasy)

„Jakou barvu má oblečení?“ (bílý šaty, bílé kalhoty)

„Co holka dělá? Co holka drží?“ Děti s opravdu malou znalostí češtiny se ptáme pouze „Co to je?“ a ukazujeme přitom na vlasy, květiny apod. Ptáme se na to, co před chvílí pojmenovaly ostatní děti při popisu rozdílů. (Děti s OMJ již danou slovní zásobu slyšely a bude pro ně snazší odpovědět.)

Otázka pro všechny děti:

Po hledání rozdílů pak pedagog může doplnit, že obraz D vypadá skoro jako fotka (je realistický) a ptá se, jestli i obraz C vypadá jako fotka? Děti řeknou, že nikoliv. Pedagog může dodat, že i když různí malíři malují to samé, vzniknou odlišné obrazy, každý malíř maluje jinak a v tom je jedinečný. Někdo chce namalovat přesnou kopii toho, co vidí. Jiný malíř využije fantazii a maluje podle nálady. V tom je malování krásné a individuální.

Cíl pro všechny děti:

→ zaměření na detaily při hledání rozdílů a na různé zpracování téhož

Cíl pro děti s OMJ:

→ slovní zásoba např. kudrnaté, rovné, držet, stát
→ přídavné jméno + podstatné jméno (např. kudrnaté vlasy, bílé šaty)
→ podstatné jméno + sloveso (např. holka stojí, holka drží/má květiny)

→ OBRÁZKY V PŘÍLOZE
NA STRANĚ 3

C

D

2. 3. ZAMĚŘENÍ NA TECHNIKU

Otázka pro všechny děti:

„V čem se obrazy liší?“ Holka – paní, holka sedí – paní stojí, holka drží košík – paní drží deštník.

Otázky pro děti s OMJ:

„Kdo je na obrázku?“ (Ukazujeme na jednotlivé obrazy.)
„Co paní/holka dělá?“ „Stojí nebo sedí? Co drží?“

Otázky pro všechny děti:

„Čím malíř maloval? Měl obyčejnou tužku, pastelky, fixy nebo použil štětec a barvy?“ (např. tempery)
„Oba malovali asi štětcem a barvami, ale každý jinak. Na jednom obraze jsou vidět tahy štětcem, na druhém ne! První malíř možná maloval rychle, rozmáchle a tahy štětcem se mu líbily. Druhý malíř chtěl mít obraz uhlazený, možná maloval pomaleji.“

Cíl pro všechny děti:

→ zamýšlení nad technikou a způsobem malování (kresba, malba, jaké měl malíř barvy, použil štětec, na jednom obraze jsou zřetelné tahy štětcem, druhý obraz je uhlazený a tahy štětcem vidět nejsou aj.)

Cíl pro děti s OMJ:

→ slovní zásoba (sedět, deštník, košík, paní, holka, šaty, bílé, držet, stát – opakování slovíček z předešlé dvojice obrazů)
→ tvorba věty (Holka sedí. Holka drží košík. Paní stojí. Paní drží deštník. Paní má modré šaty. Holka má bílé šaty.)

→ OBRÁZKY V PŘÍLOZE NA STRANĚ 4

E

F

3. KRESLÍME KAMARÁDA

(HÁDANKA PRO PANÍ ŘEDITELKU)

Děti ke kreslení motivujeme třeba tak, že obrázek bude vlastně rébus pro paní ředitelku, pro druhou učitelku či pro děti z vedlejší třídy. Pozveme je do třídy, ať hádají, koho jsme nakreslili. Děti nejprve obkreslí na balící papír siluetu kamaráda. Předlohou může být dítě, které nedávno nastoupilo do MŠ, nebo dítě s OMJ. Tato role je vhodná pro dítě v době adaptace či dítě, které ještě nemluví česky. Stane se součástí činnosti, ale není od něj vyžadován jazykový projev ani jiná velká aktivita, což je v době adaptace některým dětem příjemné. Dítě tak může pozorovat ostatní při kreslení a propojovat si díky slovnímu komentáři učitelky názvy částí těla s jejich významy. Zároveň se může v klidu seznamovat s prostředím a s ostatními. Pokud bude chtít, může následně samozřejmě také kreslit. Po obkreslení postavy se děti snaží doplnit co nejvíc detailů tak, aby dítě bylo k poznání. Učitelka doprovází kreslení promyšleným komentářem, slouží k jazykovému rozvoji dětí s OMJ.

Pomůcky:

→ balící papír
→ pastelky / fixy

Cíl pro všechny děti:

→ vnímání detailních částí těla (obočí, řasy, nehty...)
→ rozvoj jemné motoriky
→ rozvoj pozorovacích schopností

Cíl pro děti s OMJ:

→ slovní zásoba v tématu části těla

Například:

U: „Výborně, teď máme nakreslené tělo. Kde je hlava?“

D: „Tady,“ děti ukážou na hlavu.

U: „Ano, hlava, co tam chybí?“

D: „Vlasy.“

U: „Ano, vlasy, a jaké má Amir vlasy?“

D: „Kudrnaté hnědé.“

U: „Ano, výborně, musíme je nakreslit! Péťo, nakresli Amirovi kudrnaté hnědé vlasy.

Co dalšího chybí na obrázku?“

D: „Oči.“

U: „Ano, jaké má Amir oči?“

D: „Hnědé.“

U: „Výborně, Klárko nakresli Amirovi hnědé oči.“

„Jaké má oblečení? Co má na sobě?“

D: „Tričko.“

U: „Výborně, a jaké tričko?“

D: „Červeno-bíle pruhované.“

U: „Výborně, tričko má červené a bílé pruhy. Adame, nakresli na postavu tričko, Marku nakresli červené pruhy – výborně, teď je tričko pruhované.“

Dokreslí se oblečení a co nejvíce dalších detailů (obočí, řasy, nehty, ponožky...).

Pokud dítě s OMJ česky už trochu umí, můžeme mu klást také otázky a chtít, aby zopakovalo to, co pojmenovali ostatní. Děti například řeknou, že má zelené kalhoty. Učitelka se zeptá Amira: „Je to tak? Jaké máš kalhoty?“, Amir řekne: „zelené“ atd.

Činnost není obtížná na pochopení a porozumění. Dítě s OMJ může také kreslit. Nejdřív ho chvíli necháme pozorovat činnost ostatních. Vidí, že kreslíme postavu podle předlohy a že vyzvané děti vždy něco dokreslují. Pak ho také vyvoláme a dáme mu instrukci, např.: „Nakresli zelené kalhoty“, ukazujeme přitom na dítě-předlohu a podáváme dítěti s OMJ zároveň zelenou fixu. Nevyžadujeme od něj tedy aktivní mluvení, ale jen porozumění a plnění úkolu. Variant je mnoho, je vhodné promyslet, jakou úlohu dítěti s OMJ dáme, aby ji zvládlo, cítilo se dobře, rozumělo a učilo se. Výtvarná práce je zpravidla vhodným typem činnosti pro děti s OMJ, do níž se mohou bez problému zapojit.

Varianta: společné kreslení

Děti sedí před magnetickou tabulí/před velkým papírem nalepeným na zdi. Pedagog bude kreslit postavu, děti budou radit. Abychom na nic nezapomněli, požádáme některé dítě, aby ostatním stálo modelem. Pedagog se ptá: „Tak co mám kreslit jako první? Podívejte se na Míšu. Od čeho mám začít? První bude hlava?“ (Pedagog může zároveň ukazovat na dítěti části těla, které kreslí.) „Co dál, co má Míša ještě na hlavě?...“ Hra vede děti k vnímání všech částí těla a propojení výrazů s jejich významem.

Povíme dětem, že v předešlých dnech jsme se soustředili na to, jak naše tělo vypadá, a dnes si budeme povídat o tom, jak funguje! Navážeme na činnost (Co skrývá lidské tělo), která je součástí pondělního celku, a necháme děti zopakovat, co si pamatují z vnitřní stavby těla. Pro názornost použijeme stejný rozkládací model lidského těla z kartonu. Zaměříme se pak na orgány. „Proč vlastně máme v těle orgány?“ Necháme děti povídat, shrneme, že každý orgán má nějaký úkol, a navrhneme, že dnes si budeme povídat o mozku.

1. MOZEK ŘEKL

(POHYBOVÁ HRA, OBMĚNA HRY „KUBA ŘEKL“)

Společně si prohlédneme obrázek mozku a vedeme při tom rozhovor. (Dítě s OMJ může sedět vedle učitelky a držet knihu.) Ptáme se dětí: „Co víte o lidském mozku? Jak vypadá? Kde je uložený v lidském těle? Proč je důležitý?“. Následně shrneme: „Mozek nás řídí. Mozek vydává rozkazy a tělo je musí plnit – stejně jako ve hře Mozek řekl.“

Učitelka je mozek a vydává rozkazy, které děti plní. Na začátku se zopakují pravidla hry: „Tělo plní jenom rozkazy, které vydá mozek. Když uslyšíte příkaz, který řekl mozek, musíte ho splnit. Pozor, tělo neplní rozkazy, které mozek neřekl.“ Učitelka vydává rozkazy v infinitivech: „Mozek řekl: sednout, mozek řekl: lehnout na koberec...“. Hru hrajeme v pomalejším tempu, při chybě nikoho nevyřazujeme ze hry, klademe důraz na opakování principu, že tělo se může řídit jen příkazem, který vydal mozek.

Při hře můžeme příkazy vydávat v infinitivu nebo v rozkazovacím způsobu (sednout nebo sedni si). Obě formulace dítě s OMJ slychá v běžném denním provozu a může tak spojit viděné a slyšené. Je však nutné vybrat jeden tvar (infinitiv nebo rozkazovací způsob) a toho se držet. Abychom podpořili pochopení a provázali slyšené a viděné, můžeme při vyřčení příkazu se spojením „Mozek řekl“ ukázat ukazováčkem na svou hlavu.

Pomůcky:

- encyklopedie lidského těla (obrázky mozku)
- rozkládací tělo z kartonu

Cíl pro všechny děti:

- prožít si princip fungování mozek – tělo (primární cíl)
- rychle a správně reagovat na instrukci (sekundární cíl)

Cíl pro děti s OMJ:

- slovní zásoba, slovesa (chodit, skákat, běhat, sedět, ležet, stát aj.)

2. MOZEK TŘÍDÍ INFORMACE

Aktivita může přímo navazovat na předchozí hru. Poslední příkaz zadá učitelka: „Mozek řekl: Sednout do kruhu na koberec!“. Učitelka pokračuje v motivačním rozhovoru. „Víte, co ještě umí mozek? Mozek umí roztřídit všechno, co se dozvíme, co vidíme a slyšíme. Mozek si umí vše roztřídit tak, abychom hned věděli, kam sáhnout, když o něčem přemýšlíme.“

Učitelka před sebe položí 4 karty – papíry A4 s obrázky stavebnice, autíček, jídla, zvířat a několik drobných předmětů, od každého druhu 2–3. „Co máme na této kartě – stavebnici, a tady – dopravní prostředky, a tady – jídlo a tady zvířata. Dnes ráno jsem měla ke snídani chleba. Kam mozek zařadí chleba? Do jídla. (Učitelka položí plastový krajíc chleba na kartu s jídlem.) Cestou do školky jsem viděla červené auto. Kam patří auto? Na kartu s dopravními prostředky.“ (Červené autíčko položí k příslušné kartě). Tímto způsobem pokračuje s 2–3 předměty od každého druhu, dokud si není jistá, že všechny děti chápou princip třídění. Poté vysype doprostřed kruhu koš plný drobných předmětů (alespoň 4 druhy, od každého druhu více kusů). „Děti, podívejte, dnes se v mozku vše pořádně pomíchalo. Pomůžeme mu udělat pořádek. Na signál začnete třídit věci podle toho, kam co patří.“ Do 4 rohů třídy rozmístíme koše a před každý položíme 1 obrázkovou kartu, podle které děti určí, co kam patří. Po roztřídění všech předmětů společně provedeme kontrolu. „Teď se podíváme, jestli se nám vše podařilo správně roztřídit, aby v tom mozek neměl zmatek. Co patří do tohoto koše? Stavebnice? Tak ho vysypeme a podíváme se, jestli to tak je. Kostky, mosty, válce – je to v pořádku? Ano, tak jdeme dál..“

Během třídění sledujeme, zda dítě s OMJ pochopilo zadání. V případě, že váhá, můžeme třídit s ním a vše doprovázet slovním komentářem. „Co jsi vybral? Aha, auto. Tak co myslíš, kam patří? Do jídla, do stavebnice, nebo je to dopravní prostředek? (Přitom ukazujeme na příslušné koše.)

Pomůcky:

- drobné předměty – vždy více kusů od jednoho druhu (např. kostky, válce, plastová zvířata, autíčka, vláčky, letadla, plastové ovoce/zelenina/jídlo)
- koše na třídění
- 4 karty s obrázky stavebnice, zvířat, aut a jídla

Cíl pro všechny děti:

- práce s nadřazenými a podřazenými pojmy
- seznámení s funkcemi mozku
- rozvoj logického myšlení

Cíl pro děti s OMJ:

- rozvoj slovní zásoby (tvary, dopravní prostředky, jídlo, zvířata)

Příprava dětí s OMJ (před aktivitou, nejlépe při ranní volné hře):

Při ranní volné hře si učitelka či asistentka vezme stranou děti s OMJ a procvičí s nimi slovní zásobu, se kterou bude později pracovat při skupinové činnosti (žaludek, názvy potravin, zdravé/nezdravé). Využije obrázky či knihu.

1. ROZHOVOR S NÁZORNOU UKÁZKOU

Po svačině se učitelka zeptá, co bylo k svačině, a jak to dětem chutnalo. „Děti, mně svačina moc chutnala, svačina byla moc dobrá, mňam mňam! Chutnala vám také?“ (S ohledem na děti s OMJ zapojuje učitelka více výrazových prostředků, při slovech „mňam mňam“ se hladí po břiše.) Dále se ptá dětí, jaké má kdo oblíbené jídlo. Zvolí určitou formulaci (znění otázky) a tu pak opakuje, ptá se všech dětí stejně – aby děti s OMJ slyšely stejnou větu vícekrát. Například tedy: „Co je tvé oblíbené jídlo?“. Tento přístup můžeme volit v různých tématech a situacích, je to nenásilný způsob, jak zajistíme opakování v průběhu dne. Místo abychom se zeptali několika dětí pokaždé jinak. (Co máš rád?/Co rád jíš?/Co ti chutná?/Co je tvé oblíbené jídlo?/Co máš

nejraději?) Zvolíme jednu formulaci a opakujeme ji několikrát. Nejprve se ptáme česky mluvících dětí, aby děti s OMJ měly čas se zorientovat. Učitelka může mít připravené obrázky a ptát se dětí s OMJ: „Co máš rád?“ Dítě pak jen ukáže na obrázek, a pokud ho nedokáže pojmenovat, pomohou mu ostatní a dítě s OMJ pak jen opakuje. Pokročilejší děti s OMJ mohou jmenovat typické pokrmy, jaké vaří doma jejich maminka, a české děti po nich mohou názvy opakovat. (Ptáme se dětí na to, co se vaří doma v jejich rodině, nikoliv na to, co se vaří např. ve Vietnamu.) Opakování stejné formulace je vhodné v případě, že máme ve třídě děti, které opravdu nerozumí, a potřebujeme je zapojit. Zároveň je samozřejmě žádoucí nabízet bohatost a rozmanitost jazyka pro české děti. Pedagog se řídí vlastním jazykovým citem podle složení dětí ve třídě. Učitelka vyhledá v dětské encyklopedii obrázek trávicího systému a ukáže dětem žaludek.

Pomůcky:

- KIKUS karty, obrázky různých jídel
- encyklopedie lidského těla (obrázky trávicího systému a žaludku)

Cíl pro všechny děti:

- motivace k tématu

Cíl pro dítě s OMJ:

- orientace v tématu díky encyklopedii
- slovní zásoba související se svačinou (Co máš rád/a, názvy pokrmů typických pro svačinu aj.)

2. POKUS – CO SE DĚJE S JÍDLEM V TĚLE

Začneme ukázkou komunikační kartičky se svačícím dítětem (názornost zapojíme s ohledem na děti s OMJ): „Co je na obrázku? Svačina! Kluk má svačinu, jí. Co má ke svačině? Co jí? Rohlík a jablko, ano. My jsme dnes také měli rohlík ke svačině! Víte, děti, co se stane s rohlíkem, který jsme měli dnes ke svačině? Nejprve musíme dobře a hodně...“ (Učitelka předvádí, chce, aby děti intuitivně doplnily sloveso kousat.) Následně učitelka opakuje: „Ano, kousat, musíme hodně ...“ obrátí se na dítě s OMJ, které snad dokáže doplnit sloveso kousat.

Kousat, ano (učitelka vezme rohlík a trhá ho na velmi malé kousky) a pak sousto spolkneme – učitelka hodí kousky rohlíku do sáčku s vodou (pro předškolní či nadané děti může pedagog doplnit, že se rohlík smíchá s žaludečními šťávami, které pomáhají s trávením.) „A teď se podíváme, co se s ním děje dál. Žaludek pracuje a pracuje (mačkáme a třeme v ruce pytlík s rohlíkem). Až se z rohlíku stane kaše, která pak putuje do střeva. Když jídlo málo rozkousáme, žaludku se těžko pracuje a může nás bolet břicho.“

Pomůcky:

- Kikus karty
- igelitový sáček (nejlépe pevný a uzavíratelný)
- rohlík
- voda (cca 200 ml)

Cíl pro všechny děti:

- názorné seznámení s fungováním žaludku a procesem trávení

Cíl pro děti s OMJ:

- slovní zásoba: rohlík, svačina, kousat aj.

3. TŘÍDĚNÍ POTRAVIN NA ZDRAVÉ A NEZDRAVÉ

Pedagog navazuje na předcházející aktivitu: „Někdy nás může bolet břicho, i když jsme jídlo rozkousali správně. A to proto, že jsme snědli něco nezdravého! Některé jídlo je zdravé – dává nám energii a sílu. Některé jídlo je nezdravé – ničí nám zuby, škodí srdci a vede k tloušťce, o tom si ještě budeme povídat. Teď půjdeme na nákup!“

Učitelka rozdělí děti do dvojic tak, aby děti s OMJ nebyly spolu. Každá dvojice dostane obrázkový nákupní seznam a košík. (Práce ve dvojici je vhodná pro děti s OMJ.)

Pomůcky:

- obrázkový nákupní seznam
- košík
- obkreslené tělo 2× (obličej se jednou usmívá, podruhé mračí)
- obrázky různých potravin či reálné potraviny (před začátkem tématu je rozložíme různě po třídě)

Cíl pro všechny děti:

- získání základní představy o fungování trávení
- uvědomění si vlivu stravy na zdraví
- základní rozlišení potravin na zdravé a nezdravé

Cíl pro děti s OMJ:

- rozvoj slovní zásoby v tematické oblasti jídlo

Varianta 1: Instrukce může být následující: „Ve dvojici musíte najít jídlo/potravinu ze seznamu, dát je do košíku a říct si spolu ve dvojici, co máte v košíku.“ Snažíme se zapojit mluvení do všech aktivit. Názornost sama o sobě k jazykovému rozvoji nestačí. Předměty hledané podle obrázku si děti musí spojit se slovem, jen tak si ho zapamatují.

Varianta 2: Jedno dítě má obrázkový seznam, ale nesmí ho ukázat druhému z dvojice. Druhé dítě má košík. První dítě vyjmenuje druhému potraviny ze seznamu a dítě s košíkem si potraviny musí zapamatovat, najít je ve třídě a dát do košíku. Následně dvojice podle seznamu zkontroluje, zda mají vše, případně do košíku doplní chybějící. (Je samozřejmě na pedagogovi, aby odhadl, zda děti takový typ úkolu zvládnou.) Vhodné je postup i předvést, aby děti dobře pochopily, co mají dělat. Učitelka vybere jedno dítě, dá mu do ruky košík, sama si vezme seznam a říká dítěti: „Musíme koupit hrušku, chleba...“ dítě pak běží pro potraviny.

Varianta 3: Využití asistenta pedagoga. Děti mohou pracovat samostatně a asistent pomáhá těm dětem s OMJ, které to potřebují. Nebo asistent svolá děti s OMJ a plní s nimi úkol ve skupince. Nebo děti pracují ve dvojicích a asistent dohlíží na ty dvojice, kde jsou děti OMJ – dbá na to, aby potraviny pojmenovaly.

Děti dávají do košíku jídlo. Učitelka mezitím připraví dvě obkreslené postavy, pak děti s košíky přivolá. „Naši kamarádi měli hlad a tak všechno jídlo snědli. Jeden snědl všechno zdravé jídlo a je mu dobře“ (ukážeme na veselý obličej), „druhý snědl všechno nezdravé jídlo a je mu špatně“ (ukážeme na nešťastný obličej), „proto se mračí, bolí ho žaludek“. „Co snědl veselý kluk? Co je zdravé? Dejte mu ze svých košíků zdravé jídlo sem na břicho“ (učitelka předvádí a komentuje, např. „mrkev je zdravá“). „Co snědl smutný kluk? Co je nezdravé? Dejte mu ze svých košíků nezdravé jídlo sem na břicho... hranolky jsou nezdravé, správně.“ Po roztřídění potravin s dětmi všechny pokrmy pojmenujeme. „Co všechno snědl veselý kluk?“ (Děti pojmenovávají.) „Co všechno snědl smutný kluk?“ (Děti pojmenovávají.)

Zdravé		Nezdravé
Zelenina		Hranolky
Ovoce		Bonbony
Sýr		Sušenky
Maso		Salámy
Pečivo		Buřty a párky
Ořechy		Coca-Cola
Vejce		Brambůrky – Chipsy
Jogurt		Hamburgery
Brambory		Koblihy
Ryby		Dorty
Luštěniny		

Sdělení typu „toto se nemá jíst, je to nezdravé“ je pro děti moc abstraktní. Děti bychom neměli strašit, ale zdůraznit, že jde především o konzumaci oněch potravin ve větším množství. Při zdravém stravování a pohybu nám jedna sušenka ke svačině neublíží. Můžeme s dětmi i vymýšlet zdravé svačiny, na kterých si pochutnají (banán, oříšky, jogurt s ovocem). Rozdělení potravin na zdravé a nezdravé je samozřejmě orientační a problematika je zjednodušená právě s ohledem na věk dětí.

S předškoláky je vhodné mluvit i o tom, proč jsou dané potraviny nezdravé a co jejich konzumace ve velkém množství způsobuje. Tento přístup podporuje myšlení, uvědomování si souvislostí a přebírání odpovědnosti za své chování.

Příprava všech dětí (před aktivitou, nejlépe při ranní volné hře):

Ráno si pedagog v době volné hry postupně volá děti, aby si vystřihly šablonu srdíčka a vybarvily ji. Výtvarné činnosti se věnuje jen pár dětí, pedagog tak na ně má čas. Po dokončení srdíčka si odcházejí hrát, výtvary se využijí později pro další činnost.

1. ROZHOVOR S NÁZORNOU UKÁZKOU

Ukázka srdce na obrázku a v encyklopedii. Pedagog poví dětem, že srdce je důležitý orgán, který pumpuje krev a posílá ji do celého těla.

Předvést lze i nějaké video, například prvních 20 sekund z následujícího videa:

www.youtube.com/watch?v=oHMmtqKgs50.

(Video je v angličtině, dětem jen promítneme, obraz pustíme bez zvuku a pedagog ho komentuje sám.)

„Když srdce pumpuje, vydává zvuk. Jak tomu říkáme? – Tlukot srdce, říkáme, že srdce tlučé, tlučé nám srdce.“

Pomůcky:

- encyklopedie těla
- zařízení na přehrávání videa (volitelné)

Cíl pro děti s OMJ:

- motivace

Cíl pro děti s OMJ:

- porozumění tématu díky názorné ukázce

2. POKUS – POSLOUCHÁNÍ TLUKOTU SRDCE STETOSKOPEM

Pedagog ukáže dětem stetoskop, ptá se:

„Děti, už jste něco takového viděly? Možná u doktora, který kontroluje, jestli srdce tlučé – bije správně.“

Následně dětem umožníme, aby si poslechly vlastní tlukot srdce stetoskopem. Máme-li ve třídě hodně dětí a neudržely by pozornost, můžeme použít dva stetoskopy a nechat druhý kolovat, případně s pomocí asistentky, nebo zatím dětem pošleme obrázek z encyklopedie. Řekneme dětem, aby si zkusily zapamatovat, jakou rychlostí srdce tlučé.

„Teď si vyzkoušíme, jestli se při sportování nebo po něm tlukot srdce nějak změní!“ (Pedagog nechá děti proběhnout, zahraje nějakou svižnější skladbu na klavír, pustí rychlejší píseň apod.)

Pomůcky:

- stetoskop

Cíl pro všechny děti:

- poslech tlukotu vlastního srdce
- seznámení s fungováním srdce

Cíl pro děti s OMJ:

- zapojení se do skupinové činnosti
- slovní zásoba (srdce, rychle – pomalu, nahlas – potichu)

Následuje druhé poslouchání srdce. Děti mají určit, zda teď srdce tluče rychleji nebo pomaleji. Pedagog předvede a vytleská pomalý a rychlý tlukot srdce (nejprve tlouklo po-ma-lu a potom rychle). Názornost je určena především dětem s OMJ. Mají i říct, kdy tleská pomalu a kdy rychle. Můžeme se také ptát, zda po běhání tlouklo srdce hlasitěji či tišeji.

Shrneme pokus tak, že v klidu nám tluče srdce pomaleji – pomalu, při námaze (sportu) se namáhá i srdce a tluče rychleji – rychle. Důležité je sportovat, aby srdce bylo procvičené. Pokud nesportujeme a namáháme se jen nárazově, je srdce „překvapené“, bije hodně rychle a to je pro něj velmi náročné.

3. SRDCE JAKO VYJÁDŘENÍ EMOCÍ

Ukážeme dětem obrázek „To je srdce – orgán, který máme v těle.“

Ukážeme jim také obrázek kresleného srdíčka. „To je nakreslené srdce. Děti, co to znamená, když nám někdo třeba nakreslí takovéto srdce – srdíčko? Znamená to, že nás má rád! Vzpomínáte si, jak jste ráno vyráběly (kreslily a vybarvovaly) srdíčka? Každý teď to své srdce dá nějakému kamarádovi ze třídy a poví mu, co má na něm rád!“

Děti si postupně dávají srdíčka. Můžeme stanovit pravidlo, že srdce lze dát jen dítěti, které ještě žádné nemá – zajistíme tak, aby každý jedno dostal. Děti tedy říkají například: „Dám srdce Kačce, protože mi půjčuje hračky a hraje si se mnou. Mám tě ráda, Kačko.“

Touto činností se děti učí mluvit o svých pocitech, vyjadřovat emoce a zamýšlet se nad charakterem a chováním – když se chová vstřícně a přátelsky, ostatní to na mně budou mít rádi. Tato činnost posiluje kladné vazby a vztahy v kolektivu.

Pomůcky:

- vytvořená srdíčka z papíru (viz příprava)
- obrázek srdce – orgánu

Cíl pro všechny děti:

- zamýšlení nad tím, koho máme rádi a proč
- schopnost vyjádřit emoce (mám tě rád/a)
- rozvoj pozitivních vazeb v kolektivu

Cíl pro děti s OMJ:

- cítit se jako součást kolektivu (papírové srdíčko je pro dítě s OMJ srozumitelným vyjádřením náklonnosti)
- slovní zásoba (srdce, mám tě rád/a, protože...)
- tvorba věty, ustálená opakuující se formulace
Dám srdce... (jméno ve 3. pádě), protože... vlastní tvorba věty, např. je na mě hodná. (Dítě s OMJ přijde na řadu až ke konci, slyší tím pádem stejně vystavěnou větu již mnohokrát, a to mu dává větší šanci zvládnout úkol a větu také sestavit.)

Můžeme dbát na to, aby formulace byla vždy stejná:

„Dám srdce _____, protože _____. Mám tě ráda.“

Díky opakování mohou děti s OMJ lépe rozumět a učit se. Každé dítě s OMJ také dostane srdce s komentářem kamaráda, což přispívá k tomu, aby se dítě cítilo jako součást kolektivu. Můžeme to komentovat tak, že např. Minh sice ještě nemluví česky, ale máme ho rádi, protože... Dítě s OMJ vyzveme k předání jeho srdce až ke konci, až vícekrát uslyší, co říkají ostatní děti. Pokud nedokáže ještě nic říct, může jen předat srdce. Pedagog může komentovat sám a snažit se dítě navést, aby třeba větu dopověděl.

Touto činností uzavřeme první týden projektu.

Ve druhém týdnu projektu lze dětem přiblížit fungování plic, můžeme si povídat o kostech, svalech, zdravém pohybu a v závěru týdne opakovat, co všechno jsme se dozvěděli a naučili.

Oskar a měsíční kočky

1. TVORBA PŘÍBĚHU

Zaměření: Čtenářská pregramotnost, literární činnost

Učitelka rozdělí děti do skupinek, maximálně po 5 dětech. Každé skupince rozdá vytištěné a vystřižené fotografie (kočka, kráva, mléko, střecha, knihovna, měsíc).

Děti ve skupince mají za úkol vymyslet libovolný krátký příběh (stačí jen několik jednoduchých vět), ve kterém by se ideálně vyskytly všechny fotografie v provázaném sledu. To znamená, že fotografie poskládají tak, jak jdou dle jejich vymyšleného děje za sebou. Následně by děti měly být schopné příběh vyučujícímu a ostatním skupinám převyprávět.

Např.: „Byla jednou kočka, co ráda pila mléko a taky ráda večer, když svítil měsíc, četla knížky. Měla nejlepší kamarádka kravičku, která jí každý den mléko dávala“ apod.

Pozor, nutná je citlivá práce pedagoga s časem. Skupinky mají mít dostatek času pro vymýšlení a dostatečné množství času pro tvůrčí diskusi, ale zároveň by měly skončit všechny v podobný čas, aby se činnost nenarušila přílišnými prostoji. Učitel pomalé skupinky citlivě „popohání“, rychlé skupince vymyslí dílčí drobný úkol „aby se nenu-dila“, než ostatní skončí.

Dítě s OMJ, umožňují-li mu to jeho jazykové dovednosti, může být součástí vhodně zvolené skupinky (v jedné skupině se nekumuluje více dětí s OMJ). Není-li zapojení v jeho možnostech, pracuje podobným způsobem individuálně s učitelkou či asistentkou – zatímco ostatní skupiny vymýšlejí, skládá dítě s OMJ fotografie s učitelkou, popřípadě si prohlíží s učitelkou knihu, a tím si opakuje základní slovní zásobu (kočka, měsíc, kluk atd.).

→ SADY FOTOGRAFIÍ V PŘÍLOZE
NA STRANĚ 5

Věková kategorie: 5–6 let

Pomůcky:

- dětská kniha Oskar a měsíční kočky (autorka: Lynda Gene Rymondová)
- sady barevných fotografií pro všechny skupinky (viz příloha)
- sady černobílých obrázků pro všechny skupinky (viz příloha)

Cíl pro všechny děti:

- rozvoj dovedností souvisejících se čtenářskou pregramotností
- pozitivní vztah ke knihám
- udržení pozornosti, sledování a pochopení děje příběhu
- rozvoj jazykových schopností – formulovat vlastní myšlenky
- rozvoj fantazie při tvorbě vlastního příběhu
- schopnost spolupracovat ve skupině, domluvit se

Cíl pro děti s OMJ:

- rozvoj slovní zásoby: kočka, kráva, mléko, střecha, knihovna, měsíc
- tvorba věty, příběhu
- zapojení do skupinové činnosti

2. ČTENÍ S PŘEDVÍDÁNÍM

Následuje seznámení dětí s knihou metodou „čtení s předvídáním“. Zde je nutné, aby se učitel seznámil s knihou předem, dobře se orientoval v ději příběhu, odhadl klíčové momenty děje a vymyslel ke každé části vhodné otázky (s přihlédnutím k dětem s OMJ).

Čtení s předvídáním je založené na tom, že učitel přečte klíčový úsek příběhu (relativně krátký úryvek textu) a následně se děti ptá, co se pravděpodobně stane v další části. „Jak to bude dál? Co se asi stane?“. Důležité je umět předpověď opřít o to, co již víme z přečtené části, případně z vlastní zkušenosti. Důležité je také dokázat po každé části shrnout, co jsme se skutečně dočetli, případně to porovnat s naší předpovědí. V této fázi „diskuse“ musí učitel velmi citlivě pracovat s jazykem a přizpůsobit mluvené slovo dětem s OMJ. Je vhodné, aby pracoval s ilustracemi v knize a dětem s OMJ některé jevy názorně ukazoval a jednoduše pojmenovával.

Dítě s OMJ, které vůbec nemluví, může otáčet stránky knihy, ukazovat ostatním ilustrace apod. Tímto se stává důležitou součástí činnosti a je větší pravděpodobnost, že udrží pozornost a zapojí se. Pedagog se také může dítěte s OMJ vždy ptát, co je na obrázku a tím s ním procvičovat slovní zásobu.

Princip čtení s předvídáním se může pro děti s OMJ předem zpřístupnit např. využitím hry Povím ti mami (viz seznam doporučených pomůcek).

Tento materiál lze využít pro individuální práci s dítětem či se skupinou několika dětí s OMJ například při ranních hrách. S pomocí obrázků můžeme procvičovat slovní zásobu a tvorbu vět – podle obrázků s dětmi vyprávíme krátký příběh. Můžeme však také pracovat s předvídáním. Nejprve popíšeme, co se děje na jednom obrázku, a pak se zeptáme, co se asi stane dál? (např.: „Kluk jede na kole, co se asi stane dál? Možná spadne, možná přijede do školy...“). Dítě s OMJ pochopí princip předvídání a bude již znát otázky typu „Co se asi stane dál? Jak to bude dál?“ apod.

Následné čtení s předvídáním pak pro něj bude srozumitelnější. Chceme-li zajistit lepší předpoklady pro porozumění čtené pohádce, můžeme s dětmi s OMJ ráno procvičit pár frekventovaných slov z pohádky, která se nám zdají pro ně obtížná.

3. SKLÁDÁNÍ DĚJE Z OBRÁZKŮ

Děti mají za úkol v menších skupinkách správně poskládat černobílé obrázky tak, jak šel děj po sobě. Děti s OMJ jsou rovnoměrně rozmístěny ve všech skupinkách.

→ SADY OBRÁZKŮ V PŘÍLOZE
NA STRANĚ 6–9

Další možné činnosti:

OSKAR A KLUK SE MAJÍ RÁDI

Děti mají za úkol chodit po třídě a pohladit co nejvíce kamarádů. Tato hra je vhodná i pro dítě s OMJ, jelikož nevyžaduje slovní komunikaci a přirozeně začleňuje všechny děti.

OSKAR SI S KLUKEM RÁD HRAJE NA SCHOVÁVANOU

Hra, kdy děti sedí v kruhu a jsou v roli kluka. Pak se skloní a zakryjí si oči, mezitím učitelka jedno z dětí (nebo i několik) schová pod deku uprostřed kruhu. Na znamení si děti oči odkryjí a hádají, kdo z kamarádů je tím Oskarem pod dekou.

Tato hra není pro dítě s OMJ náročná a přirozeně ho začleňuje mezi ostatní.

OSKAR SKÁČE

Skáče jako Oskar. Učitelka vymyslí různorodé pohybové aktivity ve třídě, v tělocvičně i venku – trampolína, skákání v pytli atp.

MĚSÍČNÍ KOČKY

Učitelka po třídě schová malé kartičky s několika druhy měsíčních koček (v různých barvách). Druhů koček je tolik, kolik je skupinek dětí. Děti kartičky samostatně hledají a třídí do obručí (= do měsíčních kráterů) dle barev. To znamená, že dítě vyhledává pouze kartičky se svou barvou a nosí je ke svému družstvu. Po roztrídění se děti ve své skupince posadí kolem obruče, kde je již připravený obrys velké měsíční kočky. Děti kočku společně vybarví a vymýšlejí o ní bližší informace. Jak se jmenuje, kde bydlí, co ráda dělá, čím se živí atd. Tyto informace postupně prezentují ostatním.

VOLÁNÍ OSKARA

Namotávání:

Vyrobíme si obrázek Oskara, zalaminujeme ho do fólie. Provrtáme do něj díрку a přivážeme k němu provázek dlouhý asi 1,5m, na jeho konec připevníme tyčku nebo klacík. Úkolem dětí je namotávat provázek na tyčku, a tak si obrázek Oskara postupně přitahovat. Děti končí, když je provázek namotaný celý. Lze organizovat ve třídě i venku, popřípadě může hrát více dětí; můžeme rovněž uspořádat závod v namotávání provázku.

Hra Oskare, ozvi se:

Při této hře se děti rozmístí po koberci představujícím Měsíc, nebo se posadí na židličky u stolu. Vybereme jedno dítě, to bude představovat kluka. Kluk odchází na vhodně zvolené stanoviště (=dům kluka) a zakryje si oči. Učitelka mezitím vybere další dítě, to bude Oskar. Ostatní děti jsou měsíční kočky. Mají skloněné hlavy a zakryté oči (spící kočky na Měsíci). Na znamení se kluk probouzí a jde hledat Oskara. Zavolá: „Oskareee!“ Dítě v roli Oskara odpoví zamňoukáním. Cílem je, aby kluk rozpoznal, kdo je Oskar, a tím „svého ztraceného kocourka našel“.

Hádej, kdo je to?

Zaměření: Rozvoj logického myšlení

Běžná verze činnosti: Varianta hry Už si myslím. Učitelka nebo dítě si myslí na jednu osobu, která je v místnosti. Ostatní se snaží zjistit, o koho jde, pokládají otázky zjišťovací, na něž lze odpovědět jen ANO/NE. Tato varianta je vhodná pro děti s dobrou úrovní češtiny. Nevyužívá se názornost, princip hry se dětem s OMJ těžko vysvětluje, instrukce jsou pro ně příliš abstraktní.

Pro děti s opravdu rozvinutou češtinou však může být hra přínosná. Nejprve je nutné trénovat způsob kladení otázek. Zpočátku se děti zpravidla ptají na konkrétní osobu (Je to Anička?), a ne na charakteristické rysy (Je to kluk? Má hnědé vlasy?). Chvilí rovněž trvá, než děti pochopí princip odpovědí ANO/NE, zprvu kladou otázky typu: Je to kluk nebo holka? Pedagog jim zpočátku pomáhá při formulacích, snaží se děti dovést k tomu, aby přišly na to, jak se vhodně ptát.

Upravená verze činnosti: Hru však lze upravit do různých variant podle jazykové úrovně dětí, které chceme zapojit, a podle cíle, kterého hrou chceme dosáhnout.

VARIANTA 1: ADAPTAČNÍ OBDOBÍ, DÍTĚ BEZ ZNALOSTI ČEŠTINY

Tato verze je vhodná pro adaptační období či pro dítě, které česky vůbec nemluví (záleží také na povaze a nalaďení dítěte – pedagog vyhodnotí, pro které dítě je činnost vhodná). Cílem je dát dítěti s OMJ nějakou roli a zapojit ho do hry, tak aby se stalo součástí kolektivu, ačkoliv ještě nemá žádné jazykové dovednosti. Tyto děti se často straní skupinových činností, neboť se do nich nedokážou plnohodnotně zapojit. Tato činnost sice aktivně nerozvíjí mluvení dítěte s OMJ, ale dává mu možnost být součástí třídy již v prvních dnech.

→ OBRÁZKY V PŘÍLOZE
NA STRANĚ 10–20

Věková kategorie: 4–6 let

Pomůcky:

→ 2 sady karet s postavami
(v ženské a mužské verzi) – karty
jsou k dispozici v příloze

Cíle pro všechny děti:

→ rozvoj logického myšlení,
kombinatoriky
→ rozvoj pozornosti a paměti
→ schopnost tvořit otázky zjišťovací
i doplňovací
→ vyjádření charakteristik pantomimou

Cíle pro děti s OMJ:

→ rozvoj slovní zásoby
(oblečení a barvy)
→ zapojení do kolektivu při
skupinové činnosti

Cíle pro všechny děti:

→ rozvoj logického myšlení,
kombinatoriky
→ tvorba otázek zjišťovacích
→ karty KIKUS (volitelné)

Cíle pro dítě s OMJ:

→ rozvoj pasivní slovní zásoby
→ zapojení do činnosti
(i bez nutnosti mluvit)

Pravidla:

Dvojice dětí (české dítě + dítě s OMJ) hraje proti skupině dětí/obecenstvu. Dvojice sedí na dvou židličkách naproti ostatním dětem. Český mluvící dítě si vytáhne ze sady obrázků jednu kartu s postavou, neukáže ji ostatním, předá ji dítěti s OMJ. Dítě s OMJ drží kartu před sebou otočenou obrázkem k sobě, tak aby ostatní děti obrázek neviděly. Obecenstvo klade zjišťovací otázky (Je to holka? Má hnědé vlasy?). Dvojice se vždy pro kontrolu dívá na obrázek, a buď kývá hlavou souhlasně ano, či vrtí hlavou pro odpověď ne. Pokud dítě s OMJ nerozumí otázkám, nemusí na ně reagovat, jen drží obrázek. Tak je v centru dění, pozoruje ostatní, poslouchá otázky a porovnává je s obrázkem. V okamžiku, kdy mají děti dostatek informací k identifikaci postavy, přeruší učitel hru a ukáže dětem 2–3 karty s různými postavami. Děti z obecenstva mají za úkol na základě zjištěných informací vybrat obrázek té správné postavy. Na úplném konci dítě s OMJ potvrdí správnost výběru tím, že obecenstvu ukáže kartu, kterou celou dobu drželo. Je důležité zdůraznit, že ani jeden ze dvojice nesmí během hádání promluvit. Dítě s OMJ se tak necítí pod tlakem, není od něj očekáván žádný jazykový projev a může v klidu rozvíjet pasivní slovní zásobu.

Jednodušší variantou je, že všechny obrázky jsou poskládané na zemi, a postupně se vyřazují. Můžeme stanovit druhou dvojici dětí, která sedí u hromádky obrázků, a ty nevyhovující postupně vyřazuje. Když ostatní například zjistí, že má modrou sukni, dvojice otočí obrázkem k zemi všechny karty, na kterých je vyobrazena postava bez modré sukne. Výsledný obrázek zůstane jako poslední a dítě s OMJ vyzveme, aby pro porovnání ukázalo svůj obrázek všem.

Dítě s OMJ se dostává do centra dění a je součástí hry, aniž se od něj očekává jazykový projev. Tato role je vhodná v adaptačním období či pro dítě, které nemluví vůbec, anebo je ostýchavé. Dítě s OMJ drží obrázek před sebou a porovnává slyšené a viděné. Nerozvíjí aktivní mluvení, ale pasivní slovní zásobu při popisu osoby (části těla, oblečení, barvy, přídavná jména). Všechny děti rozvíjí logické myšlení a tvorbu otázek.

VARIANTA 2: V PRŮBĚHU ROKU, DÍTĚ S MÍRNOU ZNALOSTÍ ČEŠTINY

Máme-li dítě s OMJ s rozvinutějšími jazykovými dovednostmi, můžeme na rozdíl od předešlé verze vyžadovat mluvení.

S ohledem na mírnou úroveň znalosti jazyka chceme po dítěti jen krátkou odpověď, kdy dítě do značné míry využije slovíčka z otázky, a není tudíž pro dítě tak náročná. Při doplňovacích otázkách dítě odpovídá vždy:

„Ano, má _____.“ /

„Ne, nemá _____.“

(„Má zelenou sukni?“ „Ne, nemá zelenou sukni.“

„Má modré tričko?“ „Ne, nemá modré tričko.“)

Děti opět pracují ve dvojici a odpovídají společně. Pokud tedy dítě s OMJ nezná odpověď či se ostýchá mluvit, nebrzdí tím hru a odpovídá český mluvící dítě. Každopádně ve dvojici se dítě s OMJ často ostýchá méně, neboť děti odpovídají zároveň. Po celou hru se opakují stejně formulované otázky a odpovědi, což dává dítěti s OMJ opět velkou šanci obraty si zapamatovat.

Cíle pro všechny děti:

- rozvoj logického myšlení, kombinatoriky
- tvorba otázek zjišťovacích i doplňovacích
- pantomimické vyjádření charakteristik

Cíle pro děti s OMJ:

- rozvoj aktivní slovní zásoby
- tvorba jednoduché odpovědi na otázku (např. Má modré tričko? Ano, má modré tričko.)

Následně můžeme pravidla upravit, obecenstvo pak klade i doplňovací otázky, například: „Jaké má vlasy? Co má na sobě?“. Český mluvící dítě pantomimicky předvádí na dítěti s OMJ délku vlasů, či naznačuje, že má sukni. Využít může i barevné kartičky, vybere třeba modrou kartičku a naznačí sukni. Obecenstvo má za úkol pantomimické předvádění komentovat: „Má modrou sukni“. Dvojice dětí pak odpovídá: „Ano, má modrou sukni“. Dítěti s OMJ tak nabízíme názornost – předvádění vlasů, oblečení a barev, což si může propojit i s obrázkem a následně s jazykem při pojmenování předváděného. Dítě s OMJ má tedy dobrou příležitost rozumět a učit se.

VARIANTA 3: V PRŮBĚHU ROKU, DÍTĚ S DOBROU ZNALOSTÍ ČEŠTINY

Po bezpečném zvládnutí pravidel hry je možné zařadit složitější slovní zásobu (puntikované, pruhované, kostkované oblečení, světle modré, tmavě modré, kudrnaté, rovné...). Hru lze použít i na zcela jinou slovní zásobu. Máme-li vhodné obrázky, ptáme se stejným způsobem například na zvířata. Děti pak mohou klást otázky typu: „Má čtyři nohy? Má zobák? Umí létat? Dává mléko? Žije v lese? Je větší než člověk?“ Dalším tématem může být třeba nábytek, jídlo či tvary. Pro tyto varianty hry lze využít karty KIKUS, které nabízí mnoho obrázků k jednotlivým tématům.

Hádání zmíněných tvarů je pro děti samozřejmě náročnější, není snadné zvolit vhodné otázky. Pro dítě s OMJ jsou tvary již pokročilejší slovní zásobou. Dostáváme se tím však k rozvoji matematické pregramotnosti, což je obzvlášť u předškoláků důležité téma. Je potřeba, aby děti dané tvary a jejich charakteristiky před hrou už znaly. Mohou se pak ptát například: Je to hranaté? Je to kulaté? Je to špičaté? Má to všechny strany stejné dlouhé? Má to tři vrcholy? (Vrchol trojúhelníku můžeme dětem připodobnit k vrcholu hory.) Pro zpřístupnění tvarů lze pracovat s básničkami a tvar připodobnit k reálným předmětům, které děti znají. Následně je pak vhodné používat správné názvosloví (vrchol, strana atd.).

Cíl pro všechny děti:

- rozšiřování slovní zásoby (sako, pásek, kravata)
- rozvoj matematické pregramotnosti

Cíl pro dítě s OMJ:

- rozvoj složitější pasivní či aktivní slovní zásoby v různých tématech
- tvorba odpovědi (např. Má pruhované sako? Ano, má pruhované sako.)

VARIANTA 4: PROCVIČOVÁNÍ PŘI VOLNÉ HŘE

Pomůcky: Stolní hra Hádej, kdo (viz seznam doporučených pomůcek)

Pravidla: Dvojice hráčů sedí naproti sobě, každý má před sebou stejnou hrací tabuli s okénky, v nichž jsou zobrazené obličeje. Jeden z dvojice si vybere jeden obličej, druhý se kladením otázek snaží zjistit, který to je. Postupně se zavírají dvířka s obličejem, které neodpovídají zjištěním (nemá černé vlasy, nosí brýle...), až nakonec zbývá jen jeden obličej.

Tuto stolní hru mohou hrát děti samostatně ve dvojici při volné hře, pedagog či asistent se případně může přidat k dítěti s OMJ a hrát s ním proti jinému dítěti. Pedagog či asistent může průběžně přecházet od jednoho hráče k druhému, aby jazykově zdatnému dítěti nebylo líto, že učitel je stále u dítěte s OMJ.

Hru lze také využít pro individuální práci s dítětem s OMJ. Pokud dítě princip hry zná, může mu být učitel protihráčem.

Chodím, hledám, co chci znát

Zaměření: Rozumová výchova

Běžná verze činnosti: Učitelka předříkává motivační verše s instrukcí a určuje děti, které ve třídě vyhledají a dotknou se předmětu s určenou vlastností (např. žlutá či dřevěná). Hledat může jedno dítě nebo dvojice, ostatní děti spolu s učitelkou kontrolují správnost výběru. Básnička: Chodím, hledám, co chci znát, pojď mi (Aničko, Honzo...) pomáhat! Po třídě se projdi, co je (žluté, dřevěné...) najdi!

Upravená verze činnosti: V této verzi je možné hrát s celou skupinou. Dítě s OMJ se při činnosti může opřít o to, co dělají ostatní děti, dokud si samo není jisté, co má hledat. Děti také mohou utvořit dvojice a chodit hledat ve dvojicích. Děti s OMJ budou vždy ve dvojici s česky mluvícím dítětem.

Učitelka používá ustálené verše – instrukci pro děti: Chodím, hledám, co chci znát, pojďte VŠICHNI pomáhat! Po třídě se projděte, co je (modré, papírové...) najděte.

Pravidla:

Nejprve si musíme předem rozmyslet, zda chceme s dětmi procvičit barvy, materiály, tvary, vlastnosti či něco jiného. Při hře není vhodné střídat různé typy vlastností – zvolíme buď jen barvy, anebo materiály (co je žluté najdi, co je modré najdi...).

Na začátku hry dětem ukážeme škálu vlastností, které budou později hledat, a pojmenujeme i reprezentanta každé vlastnosti. Např. je-li hra zaměřená na procvičení materiálů, učitelka nejprve pojmenuje všechny materiály, které se ve hře vyskytnou (např. dřevo, plast, látka, papír, kov), a zároveň ukáže předmět z něj vyrobený (dřevěnou kostku, plastový díl stavebnice, látkové šaty na panenku, papírový kapesník, kovový dílek stavebnice Meteor).

Vhodné je ověřit míru porozumění. Ukážeme několik dalších předmětů a přiřadíme je s dětmi do skupiny z odpovídajícího materiálu (dřevěné koleje, papírové omalovánky, lžíce plastová i kovová apod.). Hru také můžeme ukázkově předvést s jedním či dvěma česky mluvícími dětmi, které pravidlům hry dobře rozumí. Se všemi dětmi pak provádíme kontrolu: „Našla Anička něco dřevěného? Co je to? Našel Péťa něco látkového?“ apod.

Předměty schováme pod látku a zopakujeme pravidla hry: Po básničce musí každý rychle najít malý předmět vyrobený z určeného materiálu a posadit se s ním zpátky do kruhu. Nalezenou věc položí před sebe. Počká, až budou všichni v kruhu.

Věková kategorie: 4–6 let

Pomůcky:

→ volně dostupné předměty ve třídě (hračky, stavebnice, kostky)

Cíl pro všechny děti:

→ rozpoznání a pojmenování materiálů (dřevo, plast, papír)
→ ověření porozumění a upevnění pojmu při hledání dalších předmětů z téhož materiálu

Cíl pro děti s OMJ:

→ podstatná jména (dřevo, plast, papír)
→ přídavná jména (dřevěné, plastové, papírové)

Dětem s OMJ můžeme po úvodní básničce ukázat reprezentanta materiálu, který má hledat (dřevěné – kostka).

Pokud je ve třídě jedno či pár dětí s OMJ, které by činnost ani takto nezvládly, může učitelka jít s nimi a hledání doprovázet slovním komentářem (např.: „Tak co to hledáme? Něco dřevěného. Je panenka dřevěná? Ne, panenka není dřevěná. Je polštář dřevěný? Ne, polštář není dřevěný. Je kostka dřevěná? Ano, kostka je dřevěná!“).

Při práci s předškolními dětmi je možné hru urychlit počítáním do 10 a nechat je pracovat pod mírným časovým tlakem.

Zpátky v kruhu provádíme hromadně kontrolu. „Teď se podíváme, zda to máme správně, jestli jsme všichni našli něco dřevěného. Má Lucka něco dřevěného?“

Příklady možných skupin:

BARVY – červené, žluté, modré

TVARY – oblé, hranaté, špičaté, kulaté

MATERIÁLY – dřevěné, plastové, kovové, papírové, skleněné, látkové

VLASTNOSTI – hrubé/drsné, hladké, tvrdé, měkké, dlouhé, krátké

Varianta:

Hru je možné stupňovat dle věku a schopností dětí zadáním dvou charakteristik:

(„Co je dřevěné a žluté najdete“, popř. zadáním dvou podmínek, ze kterých si děti musí vybrat alespoň jednu („Co je dřevěné nebo žluté najdete!“)).

SEZNAM DOPORUČENÝCH POMŮCEK

Oskar a měsíční kočky, Lynda Gene Rymondová, Nakladatel: Albatros 2009 (kniha)

Povím Ti mami, Alexander (společenská hra)

Hádej kdo jsem, Dohány; **Kdo je kdo**, Top games (společenská hra)

KIKUS Bildkarten, Hueber, Edgardis Garlin (obrázkové karty)

Závěrem

Text, který právě dospěl ke konci, nabízí způsob práce umožňující zapojení a rozvoj všech dětí, které ve třídě máme. Činnosti objevující se v programu mateřské školy jsou samozřejmě velmi různorodé, nelze proto dát jeden přesný návod, jak činnosti realizovat, aby byly přístupné všem dětem. Některé typy činností jsou samy o sobě natolik názorné, že příliš úprav nepotřebují. Jiné naopak dětem s OMJ vůbec neumožňují být součástí skupiny. Nápadníček proto nabízí příklady aktivit rozdílného charakteru a obecné principy práce, které lze uplatnit na další hry a činnosti v jednotlivých tématech. Dobrou zprávou je, že to, co pomáhá v zapojení dětem s OMJ, je nápomocné a podpůrné i pro ostatní děti v MŠ. Díky názornosti, zjednodušení instrukcí, ověřování porozumění a dalším principům, ze kterých v Nápadníčku vycházíme, se v aktivitách snadněji orientují všechny děti.

Budeme rádi, když činnosti z Nápadníčku vyzkoušíte a dáte nám vědět, jak se osvědčily. Budete-li chtít sdílet vlastní nápady, pošlete své zpracované činnosti s využitím uvedených principů na adresu proskoly@meta-ops.cz, zveřejníme je pro další pedagogy na našich stránkách www.inkluzivniskola.cz. Těšíme se také na případné konzultace, ať už při přípravě řízených činností, či v jiných tématech souvisejících se začleňováním dětí s odlišným mateřským jazykem.

Závěrem nutno dodat, že pedagog mateřské školy má nesmírně významnou roli v životě dítěte. Kvalita předškolního vzdělávání ovlivňuje následnou míru úspěšnosti dítěte na základní škole, osobnost pedagoga také rozhoduje o tom, zda se dítě ve třídě cítí příjemně a zda bude na mateřskou školu v dobrém vzpomínat. I proto doufáme, že náš Nápadníček je pro vás inspirací k realizaci takových aktivit, které budou rozvíjet a bavit vás i děti ve vaší mateřské škole. Nejen ty s odlišným mateřským jazykem.

...META*~